

Igra, priča i brojalica u radu s djecom rane i predškolske dobi

Glamuzina, Mande

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:397711>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Mande Glamuzina

**IGRA, PRIČA I BROJALICA U RADU S DJECOM RANE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Zagreb, srpanj, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Mande Glamuzina

**IGRA, PRIČA I BROJALICA U RADU S DJECOM RANE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Mentor rada:

Doc. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić

Sumentor:

Prof. dr. sc. Diana Zalar

Zagreb, srpanj, 2023.

SADRŽAJ

| | |
|--|----|
| 1. UVOD | 1 |
| 2. ULOGA ODGOJITELJA U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI | 2 |
| 3. GLAZBA I DIJETE | 3 |
| 3.1. Važnost glazbe u djetetovom razvoju | 4 |
| 3.2. Glazbene sposobnosti djece | 5 |
| 3.3. Glazbene aktivnosti u vrtiću | 5 |
| 3.3.1. Glazbeni odgoj mlađe skupine | 5 |
| 3.3.2. Glazbeni odgoj srednje skupine | 5 |
| 3.3.3. Glazbeni odgoj starije skupine | 6 |
| 4. IGRA | 6 |
| 4.1. Funkcionalna igra | 7 |
| 4.2. Simbolička igra | 7 |
| 4.3. Igre s pravilima | 8 |
| 4.4. Konstruktivna igra | 8 |
| 4.5. Važnost igre za razvoj djeteta | 8 |
| 4.6. Igra i glazba | 9 |
| 5. PRIČA | 11 |
| 5.1. Priča u radu s djecom rane i predškolske dobi | 11 |
| 5.2. Priprema za pričanje priče | 13 |
| 6. BROJALICA | 13 |
| 6.1. Brojalica kao poticaj za govornu kreativnost | 15 |
| 6.2. Vrste brojalica | 16 |
| 6.3. Brojalica i njezin doprinos razvoju djeteta | 17 |
| 6.4. Brojalica kao vrsta ili oblik glazbenih aktivnosti | 17 |
| 6.4.1. Brojalica za otkrivanje slike | 18 |
| 6.4.2. Brojalica za razvijanje ritma i pokreta | 18 |
| 6.4.3. Brojalica kao igra | 18 |
| 6.5. Brojalica i priča | 19 |
| 6.6. Brojalica uklopljena u priču | 22 |
| 7. PRIMJER DOBRE PRAKSE – AKTIVNOST USVAJANJA BROJALICE U VRTIĆU | 23 |
| 8. ZAKLJUČAK | 27 |
| 9. LITERATURA | 29 |
| 10. PRILOZI | 31 |
| 11. IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA | 32 |

SAŽETAK

Igra, glazba i priča neizostavni su dio djetinjstva kao najznačajnijeg razdoblja u djetetovom razvoju. Dijete o svom okruženju uči spontano kroz igru pa se tako igra i učenje uzajamno isprepliću. Brojalica kao vrsta, oblik glazbene aktivnosti koja je nastala kao rezultat spontanog dječjeg glazbenog stvaralaštva, ujedinjuje glazbu, govor i igru. Uz brojne dobrobiti i prednosti koje priča pruža u djetetovu razvoju, u radu je predstavljena uloga priče kao motivacijskog sredstva u kontekstu aktivnosti upoznavanja i usvajanja brojalice. Pritom se ističe važnost pripreme odgojitelja za pričanje priče u radu s djecom.

U radu su opisane različite vrste brojalice i njihova podjela te su navedeni njihovi primjeri kao i primjeri brojalica uklopljenih u priču. Prikazan je i način korištenja priče kao motivacijskog sredstva za aktivnost upoznavanja i usvajanja brojalice. Primjerom dobre prakse dodatno su opisani načini provođenja i implementacije navedenih sadržaja u odgojno-obrazovnoj praksi.

Zaključeno je da su priča i brojalica, bez obzira na suvremeni razvoj tehnologije i dalje zadržale svoju vrijednost u kontekstu dječje igre i glazbenih aktivnosti djece rane i predškolske dobi. Glazbene aktivnosti koje uključuju brojalicu i priču sastavni su dio integriranog pristupa predškolskom odgoju i obrazovanju. Njihova implementacija u odgojno obrazovnu praksu u radu s djecom pridonosi razvoju glazbenih potencijala djece, pozitivno djeluje na njihov emotivni razvoj, razvoj govora, slušne percepcije i pamćenja, odnosno na razvoj djetetove cjelovite ličnosti.

Ključne riječi: glazba, brojalica, igra, priča, razvoj djeteta

SUMMARY

PLAY, STORY AND COUNTING RHYME IN PRESCHOOL EDUCATION

Play, music and stories are an indispensable part of childhood, which is the most important period in a child's development. A child learns about their environment spontaneously through play, so play and learning are mutually intertwined. A counting rhyme as a type, a form of musical activity that appeared as a result of spontaneous children's musical creativity, unites music, speech and play. In addition to the numerous benefits and advantages that a story provides in the child's development, this paper explains the role of a story as an inspirational tool in the context of counting rhyme activities. Also, an emphasis is put on the significance of preparing preschool teachers for telling stories while working with children.

The paper describes different types of counting rhymes and their classification, their examples as well as examples of counting rhymes incorporated into a story. The method of using a story as an inspirational tool for counting rhyme activities is also shown. As an example of good practice, the methods of implementation of the above-mentioned contents in preschool education are additionally described.

It is concluded that a story and a counting rhyme, regardless of the modern development of technology, still retain their value in the context of children's play and musical activities in preschool education. Musical activities that include a counting rhyme and a story are the main component of an integrated approach to preschool education. Their implementation in the educational practice of working with children contributes to the development of children's musical potential, has a positive effect on their emotional development, the development of their speech, auditory perception and memory, and on the development of the child's complete personality.

Key words: music, counting rhyme, play, story, child development

1. UVOD

U prvih šest godina života se odvija većina razvoja čovjekovog mozga (Lazar, 2007b). Odgovarajući odgoj i obrazovanje nužni su za djecu u ranoj i predškolskoj dobi kako bi mogli razviti potrebne sposobnosti, znanja i navike za cijeli život (Levin-Šćirina i Mendžerickaja, 1950). Dijete je individua sa svojim interesima i potrebama te ono na svoj jedinstven način doživljava svijet. Željno je istražiti i doživjeti sve što se oko njega događa (Levin-Šćirina i Mendžerickaja, 1950).

Igra je aktivnost koja djetetu dolazi prirodno i kroz koju ono prirodno uči. Igra dijete prati kroz cijelo djetinjstvo. Ono kroz igru istražuje, dodiruje, promatra i time uči o svemu što ga okružuje. Također, u igri se razvijaju dječje emocije te tjelesne i spoznajne vještine.

Uz igru, dijete je od rođenja okruženo glazbom. Glazba je za dijete važna od prvih dana života, ono spontano pjeva, pleše, svira, igra se uz glazbu. Dijete ne razmišlja radi li to dobro nego uživa u trenutku i glazbu uvijek veže sa zabavom (Gospodnetić, 2015).

Lako dostupnosti glazbenih sadržaja osobito pridonosi i suvremeni razvoj tehnologije. Pritom je važno pružiti djeci kvalitetne glazbene sadržaje. Pri provođenju glazbenih aktivnosti s djecom u odgojno-obrazovnim ustanovama neizostavna je uloga odgojitelja. Postoje različiti oblici i vrste glazbenih aktivnosti koje odgojitelj provodi u radu s djecom. Glazbene aktivnosti upoznavanja, usvajanja i ponavljanja pjesme i brojalice uz aktivnost slušanja glazbe, sviranje udaraljki, provođenja igara s pjevanjem te glazbeno-stvaralačkih aktivnosti (Bačlija Sušić, 2018) temeljni su oblici glazbenih aktivnosti u radu s djecom.

Različitim glazbenim aktivnostima, igrama i brojalicama djeluje se na glazbeni i cjeloviti razvoj djeteta (Marić i Goran, 2013). Aktivnost upoznavanja, usvajanja i ponavljanja brojalice ima brojne prednosti u djetetovu cjelovitom razvoju pri čemu je važno istaknuti razvoj djetetova govora (Bačlija Sušić, 2019).

Priča je također neizostavan dio djetetovog života. Ona dijete zabavlja i oplemenjuje, pomaže mu da bolje razumije sebe i svoje mjesto u svijetu te pozitivno djeluje na cjelokupan razvoj djeteta (Velički, 2013). Dijete će biti spremnije za život što više doživljava iskusi kroz različite priče i bajke koje čuje (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020). Hrvatska glazbena pedagoginja Elly Bašić je u svojem glazbeno-pedagoškom pristupu Funkcionalne muzičke pedagogije isticala da su igra i priča temeljno motivacijsko sredstvo. Posebno navodi važnost

priče u okviru tzv. spontanijh improvizacija u radu s djecom kao temeljnom obliku dječjeg glazbenog stvaralaštva (Bačlija Sušić, 2012). Promatrajući aktivnost tzv. story-telling u radu s djecom s aspekta konstruktivističkog pristupa glazbenom obrazovanju, putem djetetovog aktivnog sudjelovanja u ovoj aktivnosti ujedno dolazi do konstrukcije novih glazbenih vještina i znanja, a koji se temelje na rekonstrukciji postojeći vještina i znanja putem novih informacija (Bačlija Sušić, 2022).

Važno je istaknuti i povezanost glazbe i priče, odnosno književnosti i glazbe s aspekta integriranog pristupa predškolskom odgoju i obrazovanju. Potrebno je pomno odabrati kvalitetne priče koje će odgovarati kako djetetovoj razvojnoj dobi tako i svrsi i kontekstu u kojem se koristi. Promatrajući književno djelo Zalar i Velički (2021) navode da "nakon upoznavanja s književnim djelom i piscem, slijedi „Metodički instrumentarij“, koji se sastoji od sljedećih dijelova: „Motivacija prije čitanja“, „Razmisli i stvaraj“, „Nauči i stvaraj“ te „Poticaji za daljnji rad, suradničko istraživanje i projektnu nastavu“ (Zergollern Miletić, 2022; str. 429).

Literatura o razvoju djeteta u ranoj i predškolskoj dobi upućuje te navodi na promišljanje o važnosti odgojiteljskog poziva što nadalje navodi na zaključak da se posao odgojitelja može promatrati kao jedan od najbitnijih poslova na svijetu. Odgojno-obrazovnim radom, odgojitelj treba pridonositi cjelokupnom razvoju djece te im omogućiti da uče, rastu i razvijaju vještine koje će im trebati do kraja života. On treba osmisliti različite aktivnosti kojima će djeca kroz igru slobodno i spontano istraživati i učiti. Kako bi mogao isplanirati kvalitetne aktivnosti, potrebni su mu različiti poticaji. Stoga se od odgojitelja očekuju razvijene kompetencije u različitim područjima kako bi njihovim povezivanjem pridonio cjelovitom razvoju djeteta.

2. ULOGA ODGOJITELJA U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Odgojitelj ima jednu od najvažnijih i najodgovornijih uloga u odgoju i obrazovanju. On treba biti zainteresiran, kreativan, mora slušati, razgovarati, primati i davati (Novosel i Krnic, 2003). Rane godine života djece su vrlo važne za razvoj njihove osobnosti. Roditelji i odgojitelji djeci trebaju omogućiti ljubav, njegu i odgoj (Manasteriotti, 1981). Odgojitelj je najbitniji čimbenik u stvaranju poticajne okoline za dijete. On djeci pruža brigu i sigurnost te osigurava uvjete za razne dječje akcije. Treba znati procijeniti kad je primjereno u te akcije

uključiti se i isključiti (Došen Dobud, 2016). Peteh (2003) naziva odgojno-obrazovni rad procesom te objašnjava da taj proces obuhvaća napredak, tijek, razvitak i rast. Putem različitih aktivnosti prilagođenih djetetovim mogućnostima i dobi, odgojitelj treba poticati i razvijati djetetove potencijale u skladu s djetetovim predispozicijama. Djetetu je potrebno osigurati uvjete za slobodno izražavanje. Stoga, odgojitelji trebaju biti upoznati s karakteristikama dječjeg razvoja kako bi omogućili odgovarajuće materijale i okruženje koje im je potrebno za učenje. Cilj je zadovoljiti dječje interese, prirodnu radoznalost, usredotočiti se i prilagoditi individualnim sposobnostima i potrebama djeteta (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004).

Djeca predškolske dobi uče i usvajaju znanja i ponašanja iz cijele svoje okoline, gdje god se kreću. Na taj način uče i o svojoj okolini. Ona uspoređuju, zapažaju i rješavaju zadatke koji im se postavljaju prema vlastitim mogućnostima. Djeci se kroz odgojno-obrazovni rad postepeno povećava misaono prerađivanje informacija. Ona kroz različite aktivnosti istražuju, razvijaju svoje sposobnosti, zabavljaju se, socijaliziraju, ali i uče (Peteh, 2003). Dijete ima interese i potrebe kojima se treba prilagoditi, ono radi ono što ga u tom trenutku zanima. Ne razmišlja čime će rezultirati to što radi (Levin-Šćirina i Mendžerickaja, 1950). Kroz zadatke se treba razvijati djetetova samostalnost, komunikacija, suosjećajnost i druge bitne osobine koje će mu pomoći da lakše uspostavlja odnose, bude smireno i radosno te se nauči nositi sa svojim emocijama. Kako bi se svi ti zadaci uspješno proveli, odgojitelj dakle treba poznavati razvojne mogućnosti djece (Peteh, 2003). Odgojitelji rade plemenit posao, koncentrirajući se istovremeno na razvoj različitih vještina i znanja kod djece te na sve nove sadržaje koji se konstantno javljaju u sustavu obrazovanja. To sve čine preuzimajući odgovornost na sebe. Od odgojitelja se očekuje korištenje novih sadržaja i pristupa te cjeloživotno učenje kako bi omogućili djeci stjecanje iskustva, znanja, vještina i samostalno rješavanje zadataka (Novosel, 2003).

3. GLAZBA I DIJETE

Dijete svoj okoliš istražuje kroz zvuk, ono upoznaje zvuk glasa svojih roditelja i odgojitelja te zvukove svoje okoline. Zvuk i glazba su od iznimne važnosti za djetetov razvoj (Marić i Goran, 2013). Dojenčad odgovara na zvuk glazbe treptanjem, pokretima glave, gugutanjem, usmjeravanjem prema izvoru zvuka i njihanjem (Novosel, 2003). Glazba smiruje, tješi i razveseljava djecu te je važna za njihov emocionalni razvoj. Carl Orff koji je proučavao značenje glazbe u razvoju djeteta isticao je da govor, pokret, pjesma i igra predstavljaju jednu cjelinu (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004). Glazba je djetetu, za razliku

od ostalih umjetnosti koje istražuje kasnije, dostupna od rođenja. Osim veselja i topline koje mu ona donosi, važna je za njegov fizički i psihički razvoj. Veselo raspoloženje motivira djecu na istraživanje svijeta oko sebe i stvara kod njih znatiželju (Manasteriotti, 1981). Glazba je s čovjekom od početka do kraja života i uz njega je kad prolazi kroz različite životne situacije i teškoće. Djeca najčešće pamte uspavanke koje su im pjevali roditelji, prve pjesme i brojalice naučene od obitelji, prijatelja ili odgojitelja. Do odrasle dobi pamte glazbu koja ih veže za djetinjstvo i s veseljem je se sjete. Zbog toga je glazba važan dio ljudskog života (Novosel, 2003). Tijekom djetinjstva djeca se susreću s raznim, jednostavnijim i složenijim pjesmicama, brojalicama i cupkalicama koje se izvode uz pokrete tijela (Marić i Goran, 2013). Šmit (2001) objašnjava da dijete promatra i imitira ljude iz svoje bliže okoline te tako uči i usvaja njen ritam. Kada dijete napuni četiri godine, počinje kreirati svoje izmišljene pjesme koje stvara samo ili kombinira dijelove pjesama koje je naučilo prije. Također, navodi kako dijete nakon rođenja usvaja i doživljava ritam na različite načine i kroz različite aktivnosti:

1. Slušanje uspavanki
2. Igre prstima
3. Prve riječi
4. Prve korake
5. Uključivanje u ritam života
6. Stvaranje svog načina izražavanja ritma:
 - a) Ritmičke odnosno pokretne igre
 - b) Brojalice

3.1. Važnost glazbe u djetetovom razvoju

Glazba dijete prati od rođenja, prisutna je u odgoju i odrastanju te je važan dio djetetovog razvoja (Novosel i Krnic, 2003). Ona djeluje na cjelokupan razvoj djeteta: intelektualni, tjelesni, emocionalni razvoj te razvoj govora (Manasteriotti, 1981). Glazba djeluje na socio-emocionalni razvoj te će se povučena djeca najčešće opustiti u glazbenoj aktivnosti. Tako se primjerice u izvođenje igara s pjevanjem, koje se temelje na izvođenju istih pokreta, obično uključuju djeca koja su inače promatrači. Djeca kroz različite pokrete uz glazbu, a pogotovo kad se spontano kreću, koriste cijelo tijelo pa dolazi i do razvoja koordinacije (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004). Dijete će stvari i pojave oko sebe drugačije i snažnije doživjeti ako su popraćene glazbom. Prirodne pojave kao što su grmljavina i

sijevanje mogu kod djeteta izazvati strah kad se prvi put susreće s njima. Vesele pjesmice o spomenutim prirodnim pojavama smirit će ga i ukloniti strah (Manasteriotti, 1981). Kad se kod djeteta razvija osjećaj za ritam, istodobno se događa djelovanje na razvoj samokontrole. Također, kroz istraživanja se otkrilo da većina djece koja imaju motoričke i govorne smetnje, nemaju razvijen osjećaj za ritam (Šmit, 2001).

3.2. Glazbene sposobnosti djece

Kada se dijete od rane dobi bavi glazbom, to za njega donosi puno dobrobiti (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020). Šmit (2001) objašnjava da istraživanja koja su se bavila proučavanjem glazbenih sposobnosti djece rane i predškolske dobi dokazuju dječji interes za glazbu od vrlo rane dobi. Kasnije dolazi do prvih pokreta uz glazbu, a javljaju se kao reakcija na melodiju i ritam. Djeci plesni pokreti dolaze prirodno te ih ne trebaju učiti. Ako im damo prostor i mogućnost, sami će osmisliti pokrete uz bilo koju glazbu (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004). Sva djeca posjeduju određene glazbene sklonosti pri rođenju koje zatim mogu izrasti u glazbene sposobnosti. Hoće li se razviti i do koje mjere ovisi o okolini u kojoj dijete odrasta te o njegovoj aktivnosti. Odrasli koji se nalaze u okolini djeteta bi trebali stvoriti osnove za razvoj interesa djece prema glazbi (Manasteriotti, 1981). Razvoj glazbenih sposobnosti kod djece ovisi o nasljeđenim karakteristikama i okruženju. One se razvijaju postepeno pa bi idealno bilo što ranije početi s glazbenim odgojem djece (Novosel, 2003).

3.3. Glazbene aktivnosti u vrtiću

Educiran odgojitelj treba promišljeno birati brojalice i pjesme prema dobi, sposobnostima i interesima djece (Novosel, 2003).

3.3.1. Glazbeni odgoj mlađe skupine

U mlađoj dobi su prikladne tapšalice i cupkalice te jednostavne pjesme s manje tonova i tekstem koji je lako pamtljiv (Novosel, 2003).

3.3.2. Glazbeni odgoj srednje skupine

U srednjoj skupini su prikladne pjesme sa složenijom melodijom i bržim načinom izvođenja. U pjesmama mogu biti prisutne dinamičke razlike no ritam ostaje jednostavan. Aktivnost se provodi uz više dječje samostalnosti i ispravnosti pri izvođenju (Novosel, 2003).

3.3.3. Glazbeni odgoj starije skupine

Djeca u starijoj skupini imaju razvijenije glazbeno pamćenje i glasovne sposobnosti pa se koriste još složenije pjesme. Dobro je koristiti instrumente te pjesme koje imaju brži tempo i dinamičke razlike (Novosel, 2003).

4. IGRA

Ne postoji djetinjstvo bez igre, njome se dijete priprema i prilagođava na život (Došen Dobud, 2016). Dijete ima potrebu za igrom te ono kroz igru izražava svoje interese, maštanja i razmišljanja (Levin-Šćirina i Mendžerickaja, 1950). Igra je temeljna aktivnost djeteta, ona je u njegovoj prirodi. Dijete ima unutarnju potrebu za igrom iz koje ona nastaje spontano (Lazar, 2007b). Igra je važna za spoznajni razvoj zbog poticajne situacije u kojoj dijete opušteno i spontano istražuje svoje okruženje. Ono se u igri osjeća samouvjerenom i sposobno za isprobavanje novih mogućnosti (Duran, 1995). Primjer toga navodi Došen Dobud (2016) kada dijete u igri koristi riječi koje je čulo u svojoj okolini čak i ako im ne zna značenje. Također, u igri uloga, ono uzima uloge profesija čiju svrhu ne razumije do kraja. Dijete kroz igru postupno uzima kontrolu nad nečim što je inače moglo postići samo uz pomoć odrasle osobe (Duran, 1995). Dijete kroz igru izražava ono što ne može izraziti riječima (Lazar, 2007b). U igri ono upoznaje svoju okolinu i u njoj postaje aktivni sudionik. Ono želi samostalno sudjelovati u aktivnostima koje se događaju u njegovom okruženju, ali budući da mu to u ranoj dobi još nije dostupno, tu potrebu ostvaruje kroz igru. U igri dijete oponaša ljude, životinje i zvukove različitih predmeta iz svog okruženja (Levin-Šćirina i Mendžerickaja, 1950). Igra djetetu pomaže da izrazi svoje emocije te da pokaže svoje vještine i doživljava (Peteh, 2018). Dijete igru nekad doživljava kao zabavu, a nekad kao ozbiljnu radnju. Time se može primijetiti djetetova mogućnost da razlikuje slobodnu igru i obveze stvarnog života. Dječja igra je uvijek o nečemu što je ono doživjelo, što želi i očekuje (Došen Dobud, 2016). U igri, dijete koristi svoje tijelo za razne pokrete kroz koje osvještava svoje mogućnosti kretanja s obzirom na prostor. Kroz igru se dječje sposobnosti šire i nadograđuju (Lazar, 2007a). Prema Duran (1995) dječje igre se najčešće dijele na tri vrste:

1. Funkcionalna igra
2. Simbolička igra
3. Igre s pravilima

4.1. Funkcionalna igra

U funkcionalnoj igri dijete istražuje svoje funkcije, ali i karakteristike predmeta koje koristi. Funkcionalna igra određena je motoričkim, osjetnim i perceptivnim funkcijama koje se razvijaju kod djeteta. Piaget tvrdi da funkcionalna igra započinje onda kada započinje i dodir djeteta s okolinom (Duran, 1995). Funkcionalne igre su prve igre djeteta, karakteristične su za prvu i drugu godinu djetetovog života kad je ono u senzomotoričkom razvojnem razdoblju. Dijete istražuje predmete oko sebe kroz pokret i osjetila. Ono manipulira predmetima iz svoje okoline, baca, kida, pritišće i stavlja u usta. Na taj način uči o njihovim karakteristikama, međusobnim odnosima u prostoru te o svojim sposobnostima djelovanja na njih. U igrama koje se javljaju kasnije, više do izražaja dolazi dječja mašta te oponašanje. Mašta djetetu omogućuje da u igri dolazi do željenih ciljeva, čak i kad se dogodi neuspjeh pa treba ponovno pokušati. Dijete će smišljati nove pokušaje dokle god ne dođe do željenog rješenja (Došen Dobud, 2016).

4.2. Simbolička igra

Kroz simboličku igru, odnosno igru uloga, dijete želi sudjelovati u životu odraslih. Ono uzima ulogu odrasle osobe, daje značenje predmetu, stvara igrovnu scenu i prikazuje ponašanje odraslog (Duran, 1995; prema Elkonin, 1975). Mendeš, Marić i Goran (2020) navode da simbolička igra sadrži tri elementa:

- Igrovni sadržaj – povezan je s djetetovim doživljajima iz njegove okoline
- Realizacija zamišljenog – kada dijete odredi sadržaj, stvori cilj i upušta se u njegovu realizaciju
- Igrovna organizacija – može biti individualna ili grupna, zavisi o tome ostvaruje li cilj dijete samo ili uz pomoć druge djece kojima dodjeljuje uloge u igri (Mendeš i sur., 2020).

U simboličkoj igri dijete oponaša nešto što je prethodno doživjelo pa zato djeca koja nisu imala dovoljno senzomotornih iskustva u prijašnjem razvojnem razdoblju imaju osiromašene složenije igre (Došen Dobud, 2016). Dijete ne zna unaprijed pravila i redoslijed događaja simboličke igre. Ono uz pomoć različitih predmeta imitira predmete, bića ili svojstva. Dok stvara igrovnu scenu i njen sadržaj, dijete treba udovoljiti određenim kognitivnim zahtjevima koje kroz stvaranje igrovne strukture postiže. Kako se dječje socijalno iskustvo s vremenom

širi i ono se kognitivno razvija, sadržaj i način stvaranja simboličke igre se mijenja (Duran, 1995). Igra ulaženja u različite uloge pridonosi socijalnoj prilagodbi djece te se kroz takvu vrstu igre izražavaju dječji doživljaji o životnim temama. Igru obogaćuje i različitim zvukovima kojima oponaša zvukove koje je već negdje čulo. Djeca najčešće ulaze u uloge obitelji, liječnika i pacijenta, blagajnika i kupca i slično. Kroz igru u kojoj dijete ulazi u identitet drugoga i izlazi iz njega, ono uči razlikovati sebe od drugih osoba (Došen Dobud, 2016).

4.3. Igre s pravilima

Igre s pravilima djeca nauče kroz djetinjstvo u svojoj okolini, ali često i sama stvaraju nove (Duran, 1995). Došen Dobud (2016) objašnjava da su igre s pravilima igre s gotovim sadržajem koje djeci mogu i ne moraju biti primamljive. Smatra da tim igrama nedostaje poticanja na stvaralaštvo, ali pozitivno djeluju na socijalizaciju djece. U igre s pravilima svrstavaju se tradicijske, pokretne i različite didaktičke igre (Mendeš i sur., 2020).

4.4. Konstruktivna igra

Mendeš i suradnici (2020) u podjeli igre, uz funkcionalnu, simboličku i igre s pravilima, navode još i konstruktivnu igru. Konstruktivna igra je usko povezana sa simboličkom, a odnosi se na igru u kojoj dijete gradi i konstruira različitim materijalima i predmetima. Primjer su igre s lego kockama i oblikovanje pijeskom u pješčaniku.

4.5. Važnost igre za razvoj djeteta

Igra i istraživanje važan su dio djetinjstva, a posebno u prvim godinama života kad je razvoj najintenzivniji. Dječja igra omogućuje uvid u razvojna postignuća svakog djeteta u različitim razvojnim razdobljima koja ono prolazi (Došen Dobud, 2016). Predškolska dob je prožeta igrom, istraživanjem i učenjem. Igra je vrlo važna za razvoj djeteta i ono mora imati mogućnosti za slobodnu igru. Odgojitelj bi trebao djetetu prilagoditi prostor i pripremiti materijale koji ga potiču na istraživanje i igru (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004). U ranoj dobi igra, učenje i rad su usko povezani. Djetetu treba omogućiti uvjete koji su mu potrebni za slobodnu i nesmetanu igru. Ono treba imati dovoljno prostora, vremena te različitih predmeta koji njemu postaju igračke. Odgojitelj ne smije prekidati dijete u igri, a ako ga ono pozove da sudjeluje, treba biti nenametljiv i ne smije preuzeti vodstvo. Dijete mora imati dovoljno vremena kako bi samo istraživalo i tražilo rješenje dok ga ne pronađe. Pomoć koju odgojitelj pruža djetetu u igri treba biti diskretna (Lazar, 2007b). Igra djeci dolazi prirodno, ona kroz nju

spontano uče, istražuju, postaju netko drugi, razvijaju svoje emocije te uče pravila međuljudskih odnosa (Peteh, 2003). Igra djetetu donosi razne razvojne promjene, osnažuje ga te ono kroz igru postaje sposobnije. U igri se razvijaju tjelesne, spoznajne i socijalno-emocionalne sposobnosti djeteta (Došen Dobud, 2016). Putem igre djeca razvijaju svoje sposobnosti, upoznaju svoje okruženje, uče poštivati i stvarati pravila, grade samopouzdanje (Lazar, 2007b). Pripremajući materijale koji dijete potiču na igru, odgojitelji potiču prirodan razvoj djeteta i njegovih kompetencija (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2004). Kad dijete u igri manipulira različitim predmetima, na taj način uči o njihovim karakteristikama i svojstvima. Primjerice, kroz igru s pijeskom ili vodom, dijete upoznaje da je pijesak rastresiti materijal, a voda tekuća. U igri dijete određuje cilj za čije ostvarenje treba promišljati i koncentrirati se. Na taj način se kod djeteta kroz igru razvija pamćenje i kreativnost. Iako djeca rade razliku između igre i stvarnog svijeta, njihove emocije koje se pojavljuju tijekom igre su iskrene. Iz tog razloga igra djeluje i na razvoj karaktera i emocija kod djece te njihov odnos prema ljudima i događajima. Kroz igru se dijete razvija na različitim područjima te je ona potrebna u ranoj i predškolskoj dobi za djetetov fizički i kognitivni razvoj (Levin-Šćirina i Mendžerickaja, 1950). Dijete u igri koristi verbalni oblik komuniciranja kroz različita pitanja, upute, savjete pa tako obogaćuje verbalni izraz (Došen Dobud, 2016). Kako dijete raste i razvija se, tako se mijenja struktura i složenost njegove igre. Od solitarne, promatračke i paralelne igre dolazi do one suradničke u kojoj dijete surađuje i stvara zajedno s drugom djecom (Lazar, 2007b). Marić i Goran (2013) objašnjavaju da je igra vrlo važan dio djetetovog života, ono kroz igru uči, istražuje i formira svoju osobnost.

4.6. Igra i glazba

„U cijelom spektru najraznovrsnijih igara u prvim godinama djetetova života svoju primjenu nalaze i različite zvučne igre“ (Marić i Goran, 2013; str. 25). Jednostavne igre s pokretima određenog dijela tijela kod djeteta izazivaju pozitivne emocije te se mogu izvoditi od prve godine života. Sadržaj igre se nebi trebao često mijenjati kako bi je dijete moglo s vremenom usvojiti (Marić i Goran, 2013). Budući da se djetetu nije lako priviknuti na nove sadržaje, igre koje se izvode s djetetom se ne mijenjaju već se određeno vrijeme koriste iste. Dijete će se veseliti kad čuje istu pjesmu ili igru (Manasteriotti, 1981). „Najčešće igre u prvoj i drugoj godini života su igre prstićima, cupkalice, tapšalice i druge zabavjalice kojima odrasla osoba uspostavlja prisan kontakt s djetetom i stvara vedro ozračje“ (Marić i Goran, 2013; str. 25). Navedene igre pozitivno djeluju na razvoj osjećaja za ritam kod djeteta, a ritam je važan za različita područja dječjeg razvoja. Igre prstićima se koriste od prve godine života,

djeci se dodiruju prstići uz izgovaranje teksta. Tekstovi ovih igara su narodni i prenose se od davnina. Ovakve igre kod djece stvaraju ugodu i veselje te se uspostavlja blizak odnos s odraslom osobom koja ih izvodi (Marić i Goran, 2013). Igre prstićima kod djece razvijaju finu motoriku i razvoj okulomotorne koordinacije (Lazar, 2007a). Primjer igre prstićima „Ovaj palac“:

Ovaj palac kruha prosi,

kažiprst ga kući nosi,

srednjak šuti pa se ljuti,

što prstenjak sve izjeda,

a mezimcu ništa ne da.

Igra prstićima „Ovaj palac“ (Marić i Goran, 2013; str 27)

Navedena igra prstićima se izvodi tako da odrasla osoba hvata dječje prstiće po redu uz tekst i na kraju lagano protrese mali prst. Varijanta ove igre nalazi se i u pjesmarici Ljudevita Varjačića. Cupkalice se s djetetom izvode kad dijete može sjediti ili stajati. Dok odrasla osoba izgovara tekst cupkalice u ritmu ili je pjeva, dijete sjedi na njegovim koljenima. Zatim odrasla osoba treba cupkati podižući pete od poda i spuštajući ih na pod. Ako dijete može stajati, odrasla osoba ga može primiti za ruke i cupkati uz izvođenje (Marić i Goran, 2013). Primjer cupkalice "Cup, cup nožicama“:

Cup, cup, nožicama,

pljesni, pljesni ručicama.

Pa poskoči hopa, hop,

cupni sada skok na skok.

Cupkalica „Cup, cup nožicama“ (Marić i Goran, 2013; str 30)

Tapšalice se mogu izvoditi dok dijete leži, sjedi ili stoji. Odrasla osoba treba lagano primiti dječje ručice i pljeskati s njima uz izgovaranje teksta. Ovakve igre dijete razveseljavaju, a s vremenom će je, ako se igra često ponavlja, usvojiti i rado samo izvoditi (Marić i Goran, 2013). Primjer tapšalice „Tašun, tašun“:

*Tašun, tašun, tanana,
i svilena marama,
tko tašuni kruha da,
rodit će mu pšenica.*

Tapšalica „Tašun, tašun“ (Marić i Goran, 2013; str 31)

Nakon treće godine života, s djecom se počinju provoditi igre s pjevanjem. U njima je prisutan pokret i govor uz pjevanje. One kod djece pozitivno utječu na razvoj kreativnosti i odgovornosti u igri kroz različite uloge koje dijete kroz igre s pjevanjem dobiva (Marić i Goran, 2013). Tjelesno glazbene igre potiču razvoj koordinacije, spretnosti i koncentracije (Lazar, 2007a). Pokretne igre su najčešće igre koje već imaju pravila, ali moguće je da će ih djeca kroz igru mijenjati i prilagođavati (Došen Dobud, 2016). Igre s pjevanjem su odgojno važne budući da djeca surađuju i zajedno odrađuju zadatak, dogovaraju se i zaključuju. Tada i povučena djeca postaju slobodnija te sudjeluju s ostalom djecom. „U igre kojima uglavnom razvijamo osjećaj za ritam djece rane i predškolske dobi ubrajamo i brojalice“ (Marić i Goran, 2013; str.25).

5. PRIČA

Priče su ljekovite te ljudima pomažu da se lakše snalaze u životu. Iako živimo u suvremenom svijetu gdje su priče ugrožene, one ne nestaju. Važne su za ljude jer u trenutku kad pričamo, do izražaja dolazi naše suosjećanje, zajedništvo i utjeha. Priča je djeci potrebna da u današnjem užurbanom i teško razumljivom svijetu bolje razumiju sebe i svoje mjesto u njemu. Ona oplemenjuje i zabavlja djecu te pozitivno utječe na cjelokupan razvoj djeteta i njegove osobnosti. Djeca žele slušati o stvarima koje još sami ne razumiju (Velički, 2013). Dijete se susreće s pričom prije nego razvije pravilan govor. Ona doprinosi cjelokupnom razvoju djeteta, obogaćuje njegovu maštu te djeluje na razvoj pažnje i pamćenja (Peteh, 2018). Iako roditelji i odgojitelji često djeci pričaju priče za koje misle da su korisne ili koje su i sami voljeli slušati, najčešće se pričama posvećuje premalo vremena (Velički, 2013).

5.1. Priča u radu s djecom rane i predškolske dobi

Peteh (2018) objašnjava kako pri odabiru odgovarajuće i primjerene priče za djecu u vrtiću, odgojitelj treba promisliti o sljedećem:

- Izbor sadržaja
- Interpretacija
- Svrha priče
- Mjesto gdje će dijete čuti i doživjeti priču (str. 19).

Sadržaj priče se bira prvenstveno u skladu s dobi i interesima djece, ali i na temelju određenih prigoda, bitnih datuma, godišnjih doba i tema koje se rade u skupini. Sadržaj treba biti umjetnički vrijedan, a teme mogu biti razne. Djeca vole sadržaje u kojima se zanimljive, šaljive situacije i različite dogodovštine događaju likovima. Za interpretaciju priče važan je govor odgojitelja koji se gradi s njegovim iskustvom i konstantnim učenjem. On treba djeci prenijeti osjećaje i stanja u kojima se likovi nalaze - ljutnju, radost, uzbuđenje, tugu i slično (Peteh, 2018). Uz pomoć priče stvara se prisna povezanost između čitatelja i slušatelja. Ona stvara atmosferu u kojoj prevladava toplina, prisnost, veselje i druženje (Visinko, 2005). Odgojitelj treba pravilno izgovarati riječi, paziti na jačinu i jasnoću izgovaranja te treba znati s djecom podijeliti emocionalni tijek priče. Pozitivni likovi iz priče djeci postaju uzori, a negativne likove, zlo i nepravdu počnu osuđivati. Odgojitelj s pažljivo odabranom pričom djeluje na javljanje pozitivnih emocija kod djece, a posebno suosjećanja koje djeca osjećaju prema likovima. Dijete kroz priču uči o dobrim i lošim osobinama čovjeka, o ljudskim vrijednostima i vrednotama te o borbi koja se događa između dobra i zla. Kroz priču dijete može otputovati u prošlost ili budućnost i susresti različita mjesta i likove. Priče koje se biraju za čitanje djeci predškolske dobi trebaju biti kratke i zanimljivog sadržaja (Peteh, 2018). Dijete kroz priču proživljava sve što prolaze likovi u priči i kroz ta iskustva uči. Ono uz priču postaje spremno za istraživanje i usvajanje svoje okoline i života koji ga okružuje. Djeca u današnje vrijeme trebaju priču kao oslonac zato što su zatrpani raznim podacima sa svih strana. Priča služi kao mirni oslonac, ali i napeto i poučno putovanje u drugi svijet. Na tom putovanju djeca prožive određene poteškoće i zapreke, ali na kraju ih uvijek dočeka rješenje i sretan završetak (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020). Autorice Horvat-Vukelja i Heisinger (2020) objašnjavaju kako je za učenje važan doživljaj. Dijete će prije zapamtiti ono što je doživjelo jer čovjek zaboravlja podatke, činjenice, brojeve, ali doživljaj ne. Priča je važan poticaj jer djetetu pruža doživljaj i time pozitivno djeluje na razvoj njegove osobnosti, pogotovo kada je kontinuirano izloženo takvim poticajima. Slušanjem i čitanjem priče kod djece se razvija osjetljivost za književni izraz. Osim što je važna za razvoj jezičnog izraza, pozitivno djeluje na bogaćenje rječnika i emotivni razvoj. Priča se može koristiti kao motivacija za razne oblike stvaralačkih aktivnosti (Visinko, 2005). Ona može biti u ulozi

motivacije za glazbenu aktivnost (Peteh, 2018). Horvat-Vukelja i Heisinger (2020) objašnjavaju kako se korištenjem priče u svrhu motivacije za glazbene aktivnosti osvijestilo da ona nije samo dodatak nego sama bit cijele aktivnosti. Moć priče je u odvođenju slušatelja u neki drugi svijet u kojem oni postaju sudionici upleteni u radnju priče. Nakon određene dobi, djeca shvate da ti svjetovi nisu stvarni, ali to ih ne sprječava da aktivno i pažljivo slušaju te budu dio priče. Priča je u odgojno-obrazovnom procesu potrebna jer osim što služi za zabavu, djeluje na razvoj emocija, empatije, umiruje, obogaćuje te pomaže djeci da se riješe straha. Iako djeca nisu u mogućnosti objasniti ono što su doživjela i spoznala kroz priču, ona to itekako osjećaju (Visinko, 2005).

5.2. Priprema za pričanje priče

Autorice Horvat-Vukelja i Heisinger (2020) objašnjavaju pripremu za pričanje priče koja je važna za odgojitelje. Priča se odabire imajući na umu djecu koja slušaju i okolnosti u kojima će se pričati. Za mlađu djecu se bira jednostavnija priča što ne znači da joj nedostaje uzbuđenost, zaplet i rasplet. Cilj pričanja priča je da se kod djece izazove radost i druge ugodne emocije, da nakon priče žele čuti još. Ukoliko odgojitelj želi postići usvajanje sadržaja, npr. nekog glazbenog pojma, treba znati da se učenje događa postepeno i spontano, a ne nakon prvog slušanja. Odgojitelj kao pripovjedač treba zavoljeti priču kako bi je mogao uvjerljivo prenijeti djeci. Ukoliko za određenu temu ne pronađe prikladnu priču, može je sam stvoriti. Za usvajanje priče prije pripovjedanja, autorice preporučaju čitanje na glas i zamišljanje događaja iz priče u slikama. Ne treba priču učiti napamet već je treba naučiti prepričati. Nije se potrebno zamarati ako se pri tome izostavi poneki poetični dio budući da je važnije prenošenje priče slušateljima kroz gestikulacije, nijansu i intonaciju glasa. Pripovijedati se mora s veseljem, živo i sa zadovoljstvom. Važan je kontakt očima kako bi svako dijete osjetilo da se priča pripovijeda baš njemu. Geste trebaju biti slobodne i prirodne. Za najavu početka priče se mogu koristiti određeni zvukovi kao što je zvuk zvona, ali pripovjedač može mirno stati ispred djece te svojom smirenošću, samopouzdanjem i sigurnošću pripremiti djecu i atmosferu u prostoriji za priču (Horvat-Vukelja i Heisinger, 2020).

6. BROJALICA

Brojalica je vrsta ritmičkog izgovaranja teksta koji su osmislila djeca u svrhu prebrojavanja (Gospodnetić, 2015). Ona djetetu služi za odabir igre ili određivanje prvog igrača u igri. Odgojno je vrijedna jer dijete može odvesti u razne oblike igre (Jurišić i Sam

Palmić, 2002). „Brojalica je sredstvo igre, poticaj za igru, dopuna igri i igra sama“ (Peteh, 2003; str. 13). Njome se djeca služe u igri te određuju tko će ispasti, voditi ili započeti igru. One su prisutne u različitim kulturama u svijetu te se neke od njih prenose generacijama (Peteh, 2003). Dijete se često upoznaje s brojalicom preko roditelja još dok nije ni krenulo u vrtić. Ona je prisutna svugdje, a ne samo u vrtiću i školi. Međutim, kada je koristi odgojitelj u radu s djecom, dobiva više značenja (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Dječje razbrojavanje brojalicom je prirodno u metru. Uz ritmičko izgovaranje brojalice djeca mogu pljeskati, koristiti različite pokrete ili udaraljke (Marić i Goran, 2013). Brojalica je vrsta umjetničko-književnog teksta bliska djeci zbog svoje ritmičnosti zbog koje se ubraja u glazbene poticaje. Brojalice potječu iz narodnog stvaralaštva. Zbog dominantnog ritma, brojalica ne treba melodiju, ali često djeca starije dobi uglazbljuju brojalice te ih prenose jedni drugima. Na taj način nastaje originalno dječje stvaralaštvo (Novosel, 2003). Tekst brojalice se skandira, a napetost se povećava prema kraju budući da je zadnji slog odlučujući. Dok jedno dijete prebrojava djecu brojalicom, ona pažljivo slušaju kako bi bili sigurni da je dijete prebrojilo pravilno i bez preskakanja. Zbog toga je aktivno slušanje važan aspekt brojalice (Šmit, 2001). Djeca kroz brojalice često stvaraju nove riječi i pokrete. Dok se brojalica izgovara, ona mogu pljeskati rukama, njihati tijelo, lupkati nogama, kretati se u kolonama ili u kolu, pucketati prstima, tapšati ramena, koljena i slično. Uz završnu riječ djeca ponekad čučnu ili se razbježe. Dok izvode brojalice, podižu i spuštaju glas pa se brojalica izgovara na više tonova. Najvažniji slog brojalice je zadnji kada djeca završe prebrojavanje i otkrije se na koga brojalica završava (Gospodnetić, 2015). Trajanje i visina izgovorenih riječi, glasova i slogova je različito. Visina se mijenja ovisno o naglašavanju određenih riječi koje se žele naglasiti (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Brojalice su lako pamtljive, ritmične te kratke i jednostavne što ih čini pristupačnima djeci. Slogovi brojalice se lako izgovaraju budući da se najčešće sastoje od kratkih slogova koji imaju jedan samoglasnik i dva suglasnika (Peteh, 2003). Dijete od četvrte do šeste godine u svojoj okolini samo pronalazi i razvija vlastiti način izražavanja ritma korištenjem brojalica i različitih pokretnih igara (Šmit, 2001). Danas djeca više ne koriste brojalice kao nekada, više su u zatvorenom prostoru te se tako smanjila i količina brojalica koje mogu naučiti jedni od drugih (Gospodnetić, 2015). Gospodnetić (2015; prema Bašić, 1982) navodi kako je istraživanjem dokazano osiromašenje brojalica koje su stvorila djeca. Češće se koriste književne brojalice koje se uče u školama.

6.1. Brojalica kao poticaj za govornu kreativnost

Brojalica potiče djecu na govornu kreativnost, ona njen tekst smišljaju, nadopunjuju i stvaraju (Peteh, 2018). Djeca vole smišljati nove tekstove brojalice, ali i obogaćivati postojeće (Novosel, 2003). Primjeri dječjeg nadopunjavanja brojalice „Jedan, dva tri, to mi reci ti!“:

*Jedan, dva, tri, to mi
donesi ti.*

*Jedan, dva, tri, što
znam ja, ne znaš ti.*

*Jedan, dva, tri, moj
prijatelj, to si ti.*

*Jedan, dva, tri, to
pospremi ti.*

*Jedan, dva, tri, sada
loviš ti.*

*Jedan, dva, tri,
razbježi te se svi!*

*Jedan, dva, tri, vani si
ti!*

*Jedan, dva, tri,
igramo se svi,*

*Mijau, mijau, jedan,
dva, tri,*

*Jedan, dva, tri, kiki,
riki, ki.*

*četiri, pet, šest, igra se
cijeli svijet!*

*iz igre bi mogao, izaći
ti!*

(Peteh, 2018; str. 58)

*Jen, dva, tri,
to mi donesi ti
vodu popij ti
pjevajmo sad svi.*

*Jen, dva, tri,
to pojed ti
spavati idi ti
okreni se ti.*

*Jen, dva, tri,
o pospremi ti
hajdemo se igrati
skoči brzo ti.*

*Jen, dva, tri,
sada loviš ti
uhvati me ti,
odlazimo svi.*

(Novosel, 2003; str.19)

6.2. Vrste brojalica

Brojalice se s obzirom na sadržaj dijele na konkretnu, nonsensnu i kombiniranu. Konkretna ili racionalna brojalica je ona čiji sadržaj govori o nečemu konkretnom i dijete ga može razumjeti (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Primjer brojalice sa smislom ili racionalne brojalice:

Iš'o medo u dućan,

Nije rek'o „Dobar dan!“

Idi medo van,

Nisi rek'o „Dobar dan!“

(Peteh, 2018; str. 59)

Sadržaj nonsensne brojalice nema značenje te se njeni slogovi izgovaraju u nizu bez posebnog značenja (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Primjer nonsensne ili neracionalne brojalice:

Engele, bengele,

baku či,

ćići mići, čomborići,

čika, čoka, na tri žboka,

bija baja buf!

(Peteh, 2018; str. 60)

Kombinirana brojalica sadrži nonsensne i konkretne dijelove (Jurišić i Sam Palmić, 2002). Primjer kombinirane brojalice:

Enci, benci,

na kamenci,

Troja vrata zapečata,

Eri keri,

muzikeri kec!

6.3. Brojalica i njezin doprinos razvoju djeteta

Brojalica je važna u radu s djecom rane i predškolske dobi zato što pozitivno djeluje na razvoj govora, spoznajnih vještina, govorne kreativnosti te ritma i pokreta. One pozitivno djeluju na oslobađanje dječjeg govora, bogaćenje rječnika, pravilno izgovaranje određenih glasova te umanjuju govorne probleme. Djeca kroz brojalice uče nove pojmove, promišljaju, razvijaju slušnu percepciju i pamćenje. Pozitivno djeluju i na govornu kreativnost budući da djeca kroz brojalice osmišljavaju nove riječi i tekstove. Brojalica se može izvoditi uz pokrete rukama, nogama ili cijelim tijelom te pozitivno djeluje na sluh i motoriku, razvijanje ritma i pokreta (Peteh, 2003). Šmit (2001) navodi da je brojalica jedno od najboljih sredstava za razvoj govora i pamćenja kod djece. U odgojno-obrazovnom procesu brojalica je važna za razvoj govora, spoznaje, stvaralaštva i izražavanja te pokreta i ritma (Peteh, 2018). Jurišić i Sam Palmić (2002) brojalicu nazivaju glazbeno-govornom strukturom, odnosno glazbenim govorom te objašnjavaju kako je to čini vrlo vrijednim poticajem. Kada dijete koristi brojalicu u igri, ono obogaćuje govornu komunikaciju koja se mijenja u glazbenogovornu komunikaciju. Takav način komunikacije potiče razvoj glazbenih sposobnosti - osjećaja za ritam, glazbenog pamćenja, intonacije i sluha. Također, pozitivno djeluje na razvoj glazbenih vještina, kreativnosti i stvaralaštva kod djeteta. Dijete kroz brojalicu osvješčuje sebe u odnosu na vrijeme, prostor i glazbu.

6.4. Brojalica kao vrsta ili oblik glazbenih aktivnosti

Postoje različite vrste ili oblici glazbenih aktivnosti (Gospodnetić, 2015). „To su: igre s pjevanjem, obrada pjesme (ili ponavljanje pjesme), obrada brojalice (ili ponavljanje brojalice), aktivno slušanje glazbe, poticanje dječjeg stvaralaštva, sviranje na udaraljka“ (Gospodnetić, 2015; str. 60). U načine rada u glazbenoj aktivnosti ubrajamo pokret, aplikacije, udaraljke, dramatizaciju te brojalicu uklopljenu u priču. Ovi načini rada stvaraju metodički postupak te se mogu koristiti zajedno i ispreplitati se. Metodički postupak oblikuje odgojitelj, a njime smatramo sve načine rada koje odgojitelj koristi za ponavljanje brojalice tijekom trajanja aktivnosti. Također, potrebno je prepustiti djeci da izaberu i predlože pokrete i načine izvođenja. Odgojiteljeva zadaća je da osmisli metodički postupak koji će djeci biti zabavan. Cilj je da djeca ponove brojalicu što više puta bez da dobiju dojam poučavanja brojalice (Gospodnetić, 2015). U ranoj dobi, prije treće godine djetetovog života koriste se jednostavnije brojalice s manje stihova. Brojalice odgojitelj može koristiti u prebrojavanju

djece, biranju djeteta za aktivnost ili igru ili kad se djeca ne mogu dogovoriti oko igračke (Marić i Goran, 2013). Brojalica u odgojno-obrazovnom radu može služiti kao uvod u aktivnost, može biti u sredini ili u završnom dijelu aktivnosti te se može koristiti u različitim slobodnim aktivnostima. Može se koristiti i kao poticaj za aktivnosti. Ponavljanje različitih načina izvođenja djeci omogućuje spontano i prirodno usvajanje brojalice (Peteh, 2003). Trajanje aktivnosti usvajanja brojalice ovisi o dječjem interesu i koncentraciji. Brojalica se može koristiti kao osnovni glazbeni sadržaj u osnovnim glazbenim aktivnostima - slušanje, pjevanje, sviranje i pokret. Tijekom aktivnosti, dijete je emocionalno i intelektualno okupirano brojalicom te ona postaje središnja aktivnost nalik igri. Hoće li brojalica izaći iz glazbenih okvira ovisi o tome želi li dijete prenijeti brojalicu iz glazbene u izvanglazbenu igru. Brojalica je izvrstan poticaj za svu djecu jer je ona glazbeni sadržaj koji se može prilagođavati više od drugih. Male promjene na brojalici mogu je učiniti novim i drugačijim poticajem za dijete. Ona se može koristiti i za aktivnosti koje nisu glazbene (Jurišić i Sam Palmić, 2002).

6.4.1. Brojalica za otkrivanje slike

Ova aktivnost se provodi s manjim brojem djece. Slika se prekrije manjim kvadratima ili pravokutnicima, npr. sličicama cvijeća ili voća. Ona se koristi kao motivacija za odbrojavanje brojalice. Dok djeca otkriju cijelu sliku, nauče brojalicu. Slika se treba pripremiti na način da je djeca ne mogu odmah prepoznati (Novosel, 2003).

6.4.2. Brojalica za razvijanje ritma i pokreta

Dok izgovaraju brojalicu, djeca osmišljavaju i koriste različite pokrete. Mogu se kretati cijelim tijelom ili određenim dijelovima tijela, npr. pljeskanje rukama, lupkanje nogama o pod, pucketanje prstima, sviranje udaraljka. Djeca mogu sama izraditi udaraljke pa ih koristiti uz izvođenje brojalice (Novosel, 2003). Složenija verzija aktivnosti može biti da jedna skupina djece sviranjem po tijelu ili udaraljka izvodi ritam, a druga metar (Mendeš i sur., 2020).

6.4.3. Brojalica kao igra

Djeca najčešće koriste brojalicu u igri, njome biraju dijete koje će biti prvo u igri ili uz pomoć nje određuju pravila za igru. Nakon što odgojitelj s djecom ponovi brojalicu nekoliko puta, može odabrati jedno dijete koje je najbolje usvojilo da njome prebrojava djecu.

Odbrojavanje se ponavlja dok u krugu ne ostane jedno dijete i dobije unaprijed osmišljen zadatak. Ova aktivnost se radi s manjim brojem djece jer bi veći broj mogao uzrokovati nezainteresiranost kod djece (Novosel, 2003). Peteh (2018) objašnjava da se igra „Tramvaj“ može spojiti s brojalicom „Tramvaj juri ulicom“:

Tramvaj juri ulicom,

dedek puši lulicu,

prva kuća, prvi broj,

tu stanuje dedek moj.

(Peteh, 2018; str.64)

U sobi dnevnog boravka označi se nekoliko tramvajskih postaja te se kod svake postaje postave sjedalice. Brojalicom se izabere tko će biti vozač tramvaja koji nosi zvončić. Tramvaj kreće kad se oglasi zvončić, a dok se tramvaj vozi, skandira se brojalice. Kad tramvaj stane na postajama, djeca ulaze i izlaze (Peteh, 2018).

6.5. Brojalica i priča

Novosel (2003) navodi primjere priča koje su osmišljene u svrhu motivacije za aktivnosti usvajanja pjesme ili brojalice. Primjer priče „Patak“ osmišljene u svrhu motivacije za usvajanje brojalice „Pliva patka preko save“:

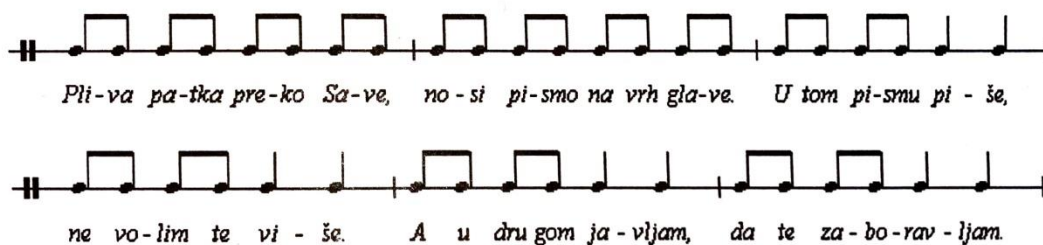
U jednom seoskom dvorištu živio je patak Paško. Imao je dovoljno hrane i vode, ali Pašku je ipak nešto nedostajalo. Nedostajala mu je igra, zabava, kupanje. U tom dvorištu nije bilo niti lokvice u kojoj bi patak Paško mogao nožice smočiti. A on se tako volio kupati i plivati! Zato je odlučio otići iz svog dvorišta i potražiti rijeku, potok ili jezero gdje bi mogao plivati do mile volje. Podigao je vrat i stupajući kao vojnik krenuo u potragu. Išao je patak, išao i odjednom ugledao jedno jezero. Potrčao je prema vodi, bućnuo u vodu, zaronio, izronio, zaronio, izronio, veselo mahao krilima i plivao, plivao... Već se počeo spuštati mrak. Paško je požurio kući, no odlučio je da će se opet vratiti, ali ne sam, već u društvu svoje patkice Kvakice (Novosel, 2003; str. 109)

Primjer priče „Zečićev san“ koja se može koristiti kao motivacija za usvajanje brojalice „Trči zeko kroz šumicu“:

Zečić Uško živio je u šumi. Približavala se hladna, strašna zima i hrane je bilo sve manje. Zečić je odskakutao iz šumice i približio se selu. Mislio je: „Ovdje ću sigurno naći malo hrane! Možda je u kojem vrtu ostalo još kupusa, salate ili mrkve?“ Šuljao se oko vrtova i zaista u jednom vrtu ugleda kupus i salatu. Kad se htio provući kroz ogradu vrta, zalaje pas. Zečić Uško nije znao da taj vrt i kuću čuva oštar pas Bundaš. Uško počne bježati, a pas Bundaš za njim! Uško je trčao, trčao, trčao... Jedva je pobjegao. Kad je dotrčao u svoju šumu, bio je jako, jako umoran. Potražio je sigurni zaklon, legao je i zaspao. A što je sanjao? Što vi mislite? Sanjao je kupus i salatu koji su ostali u vrtu (Novosel, 2003; str. 113).

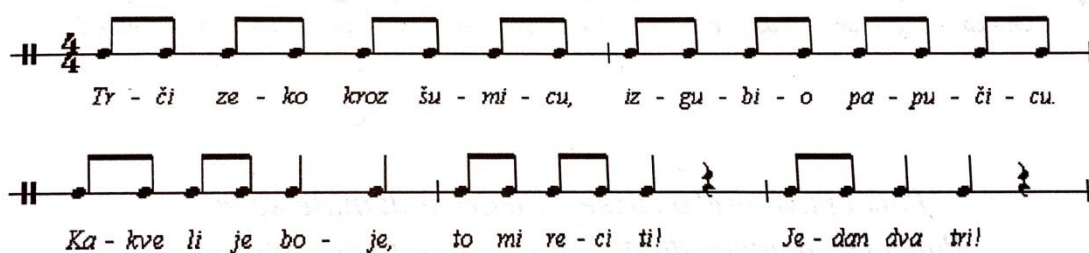
Navedene brojalice su prikazane na slikama 1 i 2.

Pliva patka preko Save



Slika 1. Brojalica „Pliva patka preko save“ (Novosel, 2003; str. 109)

Trči zeko kroz šumicu



Slika 2. Brojalica „Trči zeko kroz šumicu“ (Novosel, 2003; str. 113)

Autorica Sretna Meštrović (2020) napisala je priče nadahnete dječjim brojalicama. Pričama je stvorila sadržaj brojalicama te je od nonsensnih pojmova stvorila likove. Npr. brojalici „Mur bur“ pridružuje priču koja joj daje smisao. U priči je Mur Bur kralj koji nije dao svojoj kćeri princezi Eloj i vitezu Gambi da se vjenčaju. Nakon što kralj organizira natjecanje za najbolje uglazbljenu brojalicu kako bi pobjedniku dao da se vjenča s princezom,

dolazi seljak koji prekrasno otpjeva brojalicu „Mur bur“ i oduševi kralja. Međutim, seljakova želja bude da kralj dopusti ljubav princeze i viteza te tako priča završi sretno, svi se vesele i zapjevaju brojalicu „Mur bur“:

Mur bur tipitur

tipi teka timandur

pekla ja pekla ti

eloi gamba elui.

(Meštrović, 2020; str 7)

Brojalici „Eci peci pec“ Meštrović (2020) pridodaje priču o zečićima i vjevericama koji žive u šumi gdje je kiša padala u raznim bojama. Zamolili su kišu da pada samo u jednoj boji, a ona je rekla da će ih poslušati ako smisle novu brojalicu. Jedan mudri stari bor koji je također bio stanovnik šume je znao kako će potaknuti zečiće i vjeverice da osmisle novu brojalicu. Pretvarao se da ne vidi dobro pa se vjevericama obraćao kao da su zečići, a zečićima kao da su vjeverice. Tada su oni, kako bi boru pokazali tko je tko, osmislili novu brojalicu „Eci peci pec“:

Eci peci pec

ti si mali zec

a ja mala vjeverica

eci peci pec.

(Meštrović, 2020; str 80)

Radnja priče koju je autorica pridružila brojalicu „En ten tini“ odvija se u vilinskoj zemlji En ten tini. Kraljica te zemlje zvala se Savaraka, ona je bila tužna vila koja je svoju tugu liječila sviranjem lutnje. Bila je žalosna jer u njenom životu nije bilo ljubavi. Jednog dana je na jezeru Tika Taka vidjela brod kojim je u njenu zemlju došao princ Tini. Rekao je vili da ga je dozvala predivnim sviranjem lutnje. Odmah su se zaljubili, a sve su vile u isto vrijeme izgovarale brojalicu u njihovu čast:

En ten tini

savaraka tini

savaraka tika taka

bija baja buf.

(Meštrović, 2020; str 61)

Priča kako je nastala brojalica „Leti patka preko Save“ počinje s jednim plavim patuljkom Zrinom koji je živio na obali rijeke Save. Bio je jako tužan jer ga patuljčica Virna više nije voljela i vjenčala se za drugog. Nakon dugog tugovanja, prebolio je tu nesretnu ljubav, ponovno postao sretan te je napisao patuljčici pismo i dao patki da ga pošalje. U pismu je pisalo (Meštrović, 2020):

Leti patka preko save

nosi pismo na vrh glave

u tom pismu piše

ne volim te više.

(Meštrović, 2020; str 83)

6.6. Brojalica uklopljena u priču

U idućem tekstu naveden je primjer brojalice „Mur bur“ uklopljene u priču koju su osmislile dvije studentice 3. godine ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Brojalica uklopljena u priču osmišljena je u sklopu kolegija Metodika glazbene kulture 2 te je provedena kao aktivnost usvajanja brojalice u vrtiću: *Jednom davno živjela je princeza Larisa. Tražila je svog princa, ali nitko je nikad nije dovoljno oduševio. U Larisinom kraljevstvu živio je jedan mladi seljak Ilija s kojim se igrala u djetinjstvu. Ilija je znao da Larisa voli brojalice pa je odlučio osmisliti jednu posebno za nju. Nakon što je osmislio brojalicu, počeo ju je uvježbavati. (Ovdje se brojalica ponavlja nekoliko puta, prvo bez djece da bi je mogli čuti, a zatim zajedno s djecom). Kada je uvježbao, Ilija je odlučio uvesti različite pokrete. (Brojalica se s djecom izvodi uz pljeskanje, sviranje po glavi, ramenima, koljenima te stupanje nogama o pod). Sad kad je brojalicu dobro uvježbao, odlučio je otići princezi pod prozor i iznenaditi je. Morao se tiho šuljati kroz šumu. (Čučne se i brojalica se izgovara tiho). Kad je došao do princezinog dvorca, stao je ispod prozora i počeo glasno izgovarati brojalicu kako bi ga princeza mogla čuti. (Ustaje se iz čučnja, a brojalica se izgovara od tišeg prema glasnijem). Ilija je toliko puta ponovio brojalicu da je*

postao umoran. (Brojalica se izgovara umorno, zijevajući). Zatim je princeza izašla na prozor, a Iliju je to toliko razveselilo da je počeo izvoditi sve glasnije i glasnije i skakati od sreće. Princeza i Ilija su se zaljubili i zauvijek živjeli sretno. (Brojalica se izvodi glasno uz sretno skakutanje).

7. PRIMJER DOBRE PRAKSE – AKTIVNOST USVAJANJA BROJALICE U VRTIĆU

U dječjem vrtiću „Zaprude“ provedla se aktivnost usvajanja brojalice kroz priču. Sudjelovalo je 13 djece u dobi od 5 i 6 godina. Koristile su se četiri dječje brojalice u pričama preuzete iz knjige „Mur bur, čarobne riječi – Dječje brojalice u pričama“ autorice Sretne Meštrović (2020.). Prvo se provedla aktivnost usvajanja brojalice „Mur bur“ koja je većini djece bila nepoznata. Djeca su pažljivo slušala priču, a kada se brojalice izvodila uz različite pokrete, imala su razne prijedloge. Dječje izjave tijekom izvođenja brojalice uz pokrete: „Idemo sad skakati kao princeza i vitez kad su sretni“, „Ja bih da vičemo na kralja jer je bio zločest i mislio samo na sebe“.



Slika 3. Izvođenje brojalice „Mur bur“ uz sviranje po trbuhu

Slika 3. Prikazuje djecu kako izvode brojalicu „Mur bur“ uz sviranje rukama u metru po trbuhu nakon što je jedno dijete predložilo taj pokret.

Nakon što se brojalice „Mur bur“ s djecom izvela na različite načine i uz pokrete koje su djeca predlagala, pitala su mogu li čuti još neku priču i brojalicu. Prema njihovim interesima, provedla se aktivnost izvođenja brojalice „Eci peci pec“ koju su djeca već poznavala, ali su htjela čuti i priču. U navedenoj aktivnosti, djeca su se dodatno opustila i pokušala smišljati nove pokrete koje još nisu koristila. Dječje izjave i prijedlozi tijekom

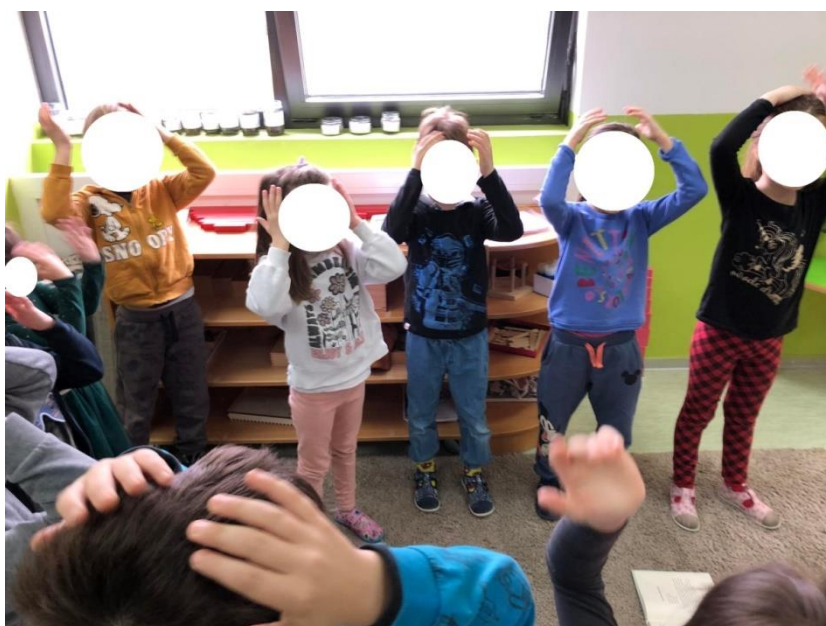
izvođenja brojalice „Eci, peci pec“: „Idemo biti brzi kao zečiči“, „Teta, možemo li izgovarati kao vjeverice, one imaju duge zube i smiješno pričaju“, „Možemo li sad pljeskati iza leđa?“.



Slika 4. Izvođenje brojalice „Eci peci pec“ uz pljeskanje rukama iza leđa

Slika 4. Prikazuje djecu kako plješću rukama u metru iza leđa uz izvođenje brojalice „Eci peci pec“ nakon što je jedno dijete predložilo prikazani pokret.

Prateći dječji interes, iduća je provedena aktivnost izvođenja brojalice „En ten tini“. Izjave i prijedlozi djece tijekom izvođenja brojalice: „Možemo li sad sretno skakutati kao vila kad je vidjela brod?“, „Ja bih sad po glavi kao da smiješno plešemo“. (Slika 5)



Slika 5. Izvođenje brojalice „En ten tini“ uz sviranje rukama po glavi

Uz navedeni način, djeca su izvodila brojalicu „En ten tini“ svirajući u metru po natkoljenicama.



Slika 6. Izvođenje brojalice „En ten tini“ uz tapšanje natkoljenica

Tako su djeca spontano nazvala brojalicu „Leti patka preko save“ te su ju izvodili uz pokrete rukama u metru oponašajući let patke (Slika 7).



Slika 7. Izvođenje brojalice „Leti patka preko save“ uz pokrete rukama

Nakon toga, djeca su izvela brojalicu „Leti patka preko save“ stupajući u vlakiću u metru (Slika 8).



Slika 8. Izvođenje brojalice „Leti patka preko save“ u vlakiću uz stupanje nogama

Nakon provedene aktivnosti usvajanja i ponavljanja brojalice, djeca su predložila završnu igru. Htjela su igrati igru „Pokvareni telefon“, a dječak koji je prvi smišljao riječ se dosjetio lika iz jedne od priča koje su korištene u aktivnosti. Nakon njega su i druga djeca smišljala riječi povezane s pričama i brojalicama. Primjeri riječi koje su osmislila djeca za igru „Pokvareni telefon“: patuljak, vila, mali zec, princeza.

Planirana aktivnost je bila usvajanje brojalice „Mur bur“, ali djeca su dugo bila zainteresirana te su htjela čuti priče o nastanku drugih brojalica. Budući da su se brojalice izvodile puno puta, djeca su stalno promišljala i smišljala nove pokrete i načine izvođenja te su u tome bila vrlo maštovita. Nakon provedene prve aktivnosti, usvajanja brojalice „Mur bur“ koja nije svoj djeci bila poznata, sukladno interesima djece odabrane su poznatije brojalice koje su djeca znala, ali su htjela čuti i priče uklopljene u njih. Aktivnost je trajala dulje od planiranog zahvaljujući djeci koja su htjela čuti više priča i brojalica. Da je korišteno više brojalica koje djeca nisu poznavala, aktivnost bi vjerojatno kraće trajala. Djeca su se u završnom dijelu aktivnosti prebrojavala naučenom brojalicom i brojalicama koje su ponovili u provedenim aktivnostima. Iz svih navedenih podataka, može se zaključiti da je priča bila glavna motivacija koja je djeci održavala pažnju tijekom svih aktivnosti. Ona je uvelike doprinijela duljem interesu djece.

8. ZAKLJUČAK

Djeca su sama po sebi kreativna, a odgojitelj treba osmisliti načine provođenja pojedinih aktivnosti potičući pritom ujedno dječju kreativnost i stvaralaštvo. Da bi se dijete moglo pravilno razvijati, istraživati i učiti, potrebni su kvalitetni poticaji. Potreban mu je prostor i sloboda za igru budući da njome dijete razvija svoje sposobnosti i potencijale. Kroz igru uči o općim pravilima kojih se svi trebaju držati, ali uči i stvarati svoja pravila. Igra je važna za izgradnju djetetovog samopouzdanja. U radu s djecom rane i predškolske dobi važni su i glazbeni poticaji pomoću kojih djeca prirodno i spontano doživljavaju glazbu. Njih glazba prirodno privlači, a glazbene aktivnosti pozitivno djeluju na razvoj govora te socio-emocionalni i tjelesni razvoj.

Jedan od vrijednih poticaja je i priča koja djeluje na razvoj djetetovih emocija kada se ono stavlja u ulogu likova koji prolaze različite teškoće. Dijete uči o borbi dobra i zla, suosjećajući s likovima, s njima prolazi teška razdoblja i na kraju doživljava sretan završetak i olakšanje. Na taj način dijete uči da je normalno proći teška razdoblja u životu i da se ona uvijek prebrode. Priča obogaćuje svaku aktivnost u odgojno-obrazovnom radu.

Brojalica je važna za rad s djecom jer pozitivno djeluje na razvoj govora, pokreta i ritma te djeluje na bogaćenje rječnika. Budući da je ona ritmična igra, spada u glazbenu aktivnost i razvija glazbene sposobnosti djece. Odgojitelj treba oslušivati i promatrati djecu, a zatim osigurati potrebne uvjete za ostvarenje njihovih potencijala. Aktivnosti trebaju biti prirodne i spontane, osmišljene uz uvažavanje individualnih potreba i interesa djece. Djeca ne smiju imati dojam da nešto uče ili vježbaju.

Uz brojne prednosti kojima glazba pridonosi djetetovom cjelovitom razvoju, priča također ima bitnu ulogu u djetetovom razvoju. Postoje brojni načini na koje se može koristiti u radu s djecom rane i predškolske dobi.

Primjer dobre prakse koji se temeljio na provođenju praktičnih aktivnosti u radu s djecom u vrtiću navodi na zaključak da je djeci važno nuditi nove i zanimljive sadržaje koji su osmišljeni u skladu s interesima djece. Kroz izvođenje praktične aktivnosti u vrtiću, primjećuje se koliko su djeca željna aktivnosti koje su im zabavne i inovativne. Premda su djeca poznavala neke od provedenih brojalica, putem priče su ih doživjeli na potpuno nov način. Imali su potrebu ponavljati brojalicu izvodeći ju na različite načine u skladu s

pojedinin likom iz priče. Priča je dakle predstavljala glavno motivacijsko sredstvo pri aktivnosti usvajanja i ponavljanja brojalice koja se temeljila na igri.

Priče i brojalice nezamjenjive su u djetetovom razvoju, osobito u suvremenom tehnološkom društvu. U kontekstu dječje igre, priča i brojalica potiču djecu na samostalno istraživanje i zaključivanje. Stoga je važno očuvati i poticati ove vrijednosti u djetetovu razvoju imajući pritom na umu i tradicijsku vrijednost brojalica i priča kao kulturnog blaga pojedinog društva.

9. LITERATURA

- Bačlija Sušić, B. (2012). *Functional music pedagogy in piano learning*. (Doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo.
- Bačlija Sušić, B. (2018). Glazbene kompetencije odgojitelja u svjetlu samorefleksije studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 20 (1), 113-129.
- Bačlija Sušić, B. (2019). Preschool education students' attitudes about the possible impact of music on children's speech development. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 7 (1), 73-84.
- Bačlija Sušić, B. (2022). *Storytelling as the motivation tool and constructivist approach to music education*. 29TH EAS Conference "Music & Meaning", Fakultet Muzičke umetnosti Beograd.
- Došen Dobud, A. (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac: Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alinea
- Duran, M. (1995). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor
- Hansen, K. A., Kaufmann, R. K. i Walsh, K. B. (2004). *Kurikulum za vrtiće*. Zagreb: POU Korak po korak
- Horvat-Vukelja, Ž. i Heisinger, P. (2020). Zagreb: Glazbaonica Ljubav
- Jurišić, G. i Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica – snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić
- Lazar, M. (2007a). *Igra i njezin utjecaj na tjelesni razvoj*. Đakovo: Tempo
- Lazar, M. (2007b). *Moć igre i igračke*. Đakovo: Tempo
- Levin-Šćirina, F. S. i Mendžerickaja, D. V. (1950). *Predškolski odgoj*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor
- Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta sa muzikom: priručnik za roditelje i sestre odgajateljice u dječjim jaslucama*. Zagreb: Školska knjiga

- Marić, Lj. i Goran Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- Mendeš, B., Marić, Lj. i Goran Lj. (2020). *Dijete u svijetu igre*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- Meštrović, S. (2020). *Mur bur - čarobne riječi: Dječje brojalice u pričama*. Zagreb: Ljevak
- Novosel, I. (2003). *U glazbi zajedno*. Petrinja: Visoka učiteljska škola
- Novosel, I. i Krnic I. (2003). *Priča pjesma brojalica*. Petrinja: Visoka učiteljska škola
- Peteh, M. (2018). *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alinea
- Peteh, M. (2003). *Zlatno dobra brojalica*. Zagreb: Alinea
- Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid
- Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča*. Zagreb: Alfa
- Visinko, K. (2005). *Dječja priča - povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga
- Zergollern Miletić, L. (2022). Čitanje – teorija, praksa, veselje i ljubav. *Libri et liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture*, 11 (2), 427-429.

10. PRILOZI

Slike 1. i 2. Novosel, I. (2003). *U glazbi zajedno*. Petrinja: Visoka učiteljska škola

Slike 3. - 8. vlastite fotografije

11. IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
